

KJ-581

December-2012

102-Human Resource Management**Time : 3 Hours]****[Max. Marks : 70**

૧. (અ) કર્મચારી સંચાલન અને માનવ સંસાધન સંચાલન વચ્ચેનો તફાવત સ્પષ્ટ કરો. ૬
- અથવા**
- માનવ સંસાધન આયોજનના ફાયદા અને મર્યાદા ચર્ચો.
- (બ) માનવ સંસાધન સંચાલનનાં કાર્યકારી કાર્યો સમજાવો. ૪
- અથવા**
- માનવ સંસાધન આયોજનના વિવિધ હેતુઓ વર્ણવો.
- (ક) માનવ સંસાધન આયોજનના સંદર્ભમાં નીચેના ખ્યાલો સમજાવો : ૪
- (૧) માનવ સંસાધનની ગણતરી.
- (૨) કૌશલ્યની ગણતરી
- (૩) માનવ સંસાધન અન્વેષણ
- અથવા**
- આધુનિક સમયમાં માનવ સંસાધન સંચાલકની વિવિધ ભૂમિકા વિશે ટૂંકનોંધ લખો.
૨. (અ) કર્મચારી ભરતીના મુખ્ય પ્રાપ્તિ સ્થાનો ચર્ચો. ૩
- અથવા**
- “તાલીમ ખર્ચાળ છે, પરંતુ તાલીમનો અભાવ વધુ ખર્ચાળ છે.” આ વિધાનની યથાર્થતા તપાસો અને ચર્ચા કરો.
- (બ) માનવ સંસાધન વિકાસ માટેની જરૂરિયાત ટૂંકમાં ચર્ચો. ૪
- અથવા**
- માનવ સંસાધન વિકાસના મહત્ત્વના કાર્યો સંક્ષિપ્તમાં ચર્ચો.
- (ક) માનવ સંસાધન વિકાસની નીચેની પદ્ધતિઓનો ટૂંકમાં પરિચય આપો : ૪
- (૧) કારકિર્દી આયોજન
- (૨) અધિકારી વિકાસ
- (૩) કર્મચારી સલાહ-મસલત
- (૪) માહિતી સંચાર નીતિઓ અને વ્યવહારો.
- અથવા**
- તાલીમની પ્રક્રિયાના તબક્કા ટૂંકમાં વર્ણવો.
૩. (અ) કામગીરી મૂલ્યાંકનની વ્યાખ્યા આપો અને તેની ઉપયોગિતા ચર્ચો. ૬
- અથવા**
- બઢતી એટલે શું ? કાર્યક્ષમતા આધારિત બઢતીના લાભાલાભ ચર્ચો.

(બ) મનોવૈજ્ઞાનિક મૂલ્યાંકનનો ટૂંકમાં ખ્યાલ આપો.

૪

અથવા

માનવ સંપત્તિના હિસાબો અંગે ટૂંકનોંધ લખો.

(ક) કર્મચારીની બદલી અને અપકર્ષનાં કારણો જણાવો.

૪

અથવા

જુસ્સો એટલે શું ? જુસ્સાને અસર કરતાં વિવિધ પરિબળો ટૂંકમાં સમજાવો.

૪. (અ) કાર્ય રચના એટલે શું ? કાર્ય રચનાનાં લક્ષણો અને મહત્વ જણાવો.

૬

અથવા

ગુણવત્તા વર્તુળ એટલે શું ? ગુણવત્તા વર્તુળના ફાયદા ચર્ચો.

(બ) નીચેના ખ્યાલો ટૂંકમાં સમજાવો :

૪

(૧) કાર્ય પુનઃરચના

(૨) કાર્ય વિસ્તૃતીકરણ

(૩) કાર્ય સમૃદ્ધિકરણ

અથવા

કાર્ય જીવનની ગુણવત્તાની કોઈપણ ચાર શરતો ટૂંકમાં સમજાવો.

(ક) ગુણવત્તા વર્તુળના વિવિધ હેતુઓ જણાવો.

૪

અથવા

કાર્ય રચનાના વૈજ્ઞાનિક સંચાલન અભિગમ અંગે ટૂંકમાં ખ્યાલ આપો.

૫. નીચેના પ્રશ્નોના એક/બે વાક્યમાં ઉત્તર આપો : (દરેક પ્રશ્ન એક ગુણનો)

૧૪

(૧) માનવ સંસાધન સંચાલકના કોઈપણ ચાર આવશ્યક ગુણ દર્શાવો.

(૨) માનવ સંસાધન સંચાલનના કોઈપણ ચાર લક્ષણો જણાવો.

(૩) માનવ સંસાધન આયોજનને અસર કરતા આંતરિક પરિબળો જણાવો.

(૪) કર્મચારી ગેરહાજરી દર એટલે શું ?

(૫) કર્મચારી પસંદગીની વિધિના તબક્કા જણાવો.

(૬) “માનવ સંસાધન વિકાસ એટલે તાલીમ અને વિકાસ” – આ વિધાન સાચું છે ? શાથી ?

(૭) “૩૬૦°” કામગીરી મૂલ્યાંકન એટલે શું ?

(૮) સિનિયોરીટી આધારિત બઢતી પ્રધાની વિરુદ્ધની ચાર દલીલો જણાવો.

(૯) ઔદ્યોગિક જુસ્સાનું મહત્વ દર્શાવતા ફાયદાની યાદી આપો.

(૧૦) કાર્ય રચના અંગે શારીરિક અને મનોવૈજ્ઞાનિક અભિગમ કઈ બાબત સૂચવે છે ?

(૧૧) કાર્ય જીવનની ગુણવત્તામાં કઈ બાબતોનો સમાવેશ થાય છે ?

(૧૨) ગુણવત્તા વર્તુળનું વહીવટી માળખું દર્શાવો.

(૧૩) કાર્ય રચનાને અસર કરતા કોઈપણ ચાર પરિબળોના નામ લખો.

(૧૪) માનવ સંસાધન એટલે શું ?

KJ-581

December-2012

102-Human Resource Management

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

1. (a) Clarify the difference between Personnel Management and Human Resource Management. 6

OR

Discuss the advantages and limitations of Human Resource Planning.

- (b) Discuss the operative functions of HRM. 4

OR

Discuss various objectives of Human Resource Planning.

- (c) Explain the following concepts with reference to Human Resource Planning : 4

(1) Manpower Inventory

(2) Skills Inventory

(3) Manpower Audit

OR

Write short note on various roles of Human Resource Manager in modern times.

2. (a) Discuss the main sources of employee recruitment. 6

OR

"Training is expensive, but lack of training is more expensive." Discuss and examine the validity of this statement.

- (b) Discuss briefly the need for Human Resource Development. 4

OR

Discuss briefly the important functions of Human Resource Development.

- (c) Give brief introduction to the following techniques of H.R.D. : 4

(1) Career Planning

(2) Executive Development

(3) Employee Counselling

(4) Communication Policies and Practices.

OR

Describe briefly the steps of training procedure.

- (a) Define Performance Appraisal and discuss its utility. 6

OR

What is Promotion ? Discuss the merits and demerits of efficiency based promotion.

- (b) Give brief idea about Psychological Appraisal. 4

OR

Write short note on Human Resource Accounting.

- (c) State the causes of Employee Transfer And Demotion. 4

OR

What is morale ? Explain in brief various factors affecting morale.

4. (a) What is Job Design ? State the characteristics and importance of Job design. 6

OR

What is Quality Circles ? Discuss the advantages of Quality Circles.

- (b) Explain the following concepts in brief : 4

- (1) Job Redesign
- (2) Job Enlargement
- (3) Job Enrichment

OR

Explain in brief any four conditions of quality of work life.

- (c) State the objectives of Quality Circles. 4

OR

Give brief idea about scientific management approach to Job Design.

5. Answer the following questions in **one/two** sentences : (Each question carries **one** mark.)14

- (1) Mention any four essential qualities of HR Manager.
- (2) State any four characteristics of HRM.
- (3) State the internal factors affecting Human Resource Planning.
- (4) What is Employee Absenteeism Rate ?
- (5) State the stages of employee selection procedure.
- (6) "Human Resource Development means training and development." Is this statement true. Why ?
- (7) What is "360°" Performance Appraisal ?
- (8) State four arguments against Seniority Base Promotion Policy.
- (9) Enlist the benefits stating importance of industrial morale.
- (10) Bio-psychological approach to job design suggests which things ?
- (11) Which things are included in quality of work life ?
- (12) Mention the organizational structure of Quality Circles.
- (13) Write the name of any four factors affecting Job Design.
- (14) What is Human Resources ?